

CARACTERITZACIÓ MELÒDICA DE SIS PRESENTADORS DE PROGRAMES INFORMATIUS EN CATALÀ

Nil Torrent Adell

Laboratori de Fonètica Aplicada, Universitat de Barcelona

niltorrentadell@gmail.com

Resum:

En aquest treball, s'analitza i es descriu el model entonatiu de sis dels presentadors més coneguts de programes informatius (entrevistes, tertúlies o debats) de la televisió catalana, Jaume Barberà, Josep Cuní, Espartac Peran, Helena García Melero, Montse Jené i Cristina Puig. La investigació s'ha basat en el mètode Anàlisi Melòdica de la Parla i s'ha dut a terme utilitzant, principalment, l'aplicació d'anàlisi i de síntesi de veu Praat, i el programa SPSS per comprovar-ne la validesa. S'han descrit els trets que tenen en comú els sis locutors i els trets en els quals divergeixen, i s'ha constatat que no existeix un únic model d'entonació compartit entre tots ells. Pel que fa a l'ús de patrons i de trets melòdics propis del català, els presentadors només n'utilitzen una part i de manera força recurrent, fet que dona un ritme característic al seu discurs.

Paraules clau: Model entonatiu, Presentadors, Anàlisi Melòdica de la Parla, Discurs

Resumen:

En este trabajo, se analiza y se describe el modelo entonativo de seis de los presentadores más conocidos de programas informativos (entrevistas, tertulias o debates) de la televisión catalana, Jaume Barberà, Josep Cuní, Espartac Peran, Helena García Melero, Montse Jené y Cristina Puig. La investigación se ha basado en el método Análisis Melódico del Habla y se ha realizado utilizando, principalmente, la aplicación de análisis y síntesis de voz Praat, y el programa SPSS para comprobar su validez. Se han descrito los rasgos que tienen en común los seis locutores y los rasgos en los cuales divergen, y se ha constatado que no existe un único modelo de entonación compartido entre todos ellos. En cuanto al uso de patrones y de rasgos melódicos propios del catalán, los presentadores sólo usan una parte y de manera bastante recurrente, hecho que da un ritmo característico a su discurso

Palabras clave: Modelo entonativo, Presentadores, Análisis Melódico del Habla, Discurso

Abstract:

This project analyses and describes the intonation model of six well-known broadcasters of informative programs (interviews, gathering or debates) in the Catalan speaking television: Jaume Barberà, Josep Cuní, Espartac Peran, Helena García Melero, Montse Jené and Cristina Puig. The research is based on the method Melodic Analysis of the Speech and has been carried out mainly using the voice analysis and synthesis application Praat, and the program SPSS to check the validity of the results. It is described the common features of the broadcasters and the ones which they diverge. It has been possible to prove that there is not a unique model of intonation shared among all of them. Regarding the patterns use and melodic features typical of Catalan language, the broadcasters only use part of them in a recurrent way, which provides a characteristic rhythm to their speech.

Keywords: *Intonation model, Broadcasters, Melodic Analysis of the Speech, Speech*

1. INTRODUCCIÓ

Com bé és conegut, la parla és una eina importantíssima en totes les societats. És el principal mitjà de comunicació i el que més utilitzem a l'hora de relacionar-nos amb els nostres iguals. Per tant, és important fer-ne un bon ús, ja que ens facilita la manera de relacionar-nos amb els altres, d'entendre d'una manera més complexa i, fins i tot, d'arribar a nivells més alts de reflexió sobre un determinat tema. Aquesta importància, a més, es veu incrementada i reforçada en el cas dels mitjans de comunicació, ja que arriben a moltes persones i indirectament són un model d'influència en la manera de parlar.

Malgrat la rellevància que pugui tenir el model de parla dels mitjans, hem pogut constatar que hi ha molt pocs estudis fins al moment que tractin els trets melòdics dels locutors, tant en català com en castellà o en altres llengües. Així i tot, cal dir que en els darrers anys han començat a sorgir recerques que s'interessin per aquest tema. En aquest sentit, trobem els treballs sobre la locució en els mitjans en llengua castellana d'Emma Roderó, *Analysis of intonation in news presentation on television* (2006), *La entonación en la información radiofónica* (2011) o el de De la Mota i Roderó (2010), *La demarcación entonativa y el énfasis en la locución de los editores de boletines informativos radiofónicos*. Pel que fa a la llengua catalana, destaquem els treballs de Font-Rotchés i Paloma sobre la locució dels titulars de notícies, *Notas sobre los énfasis de palabra en los titulares televisivos* (2010), *Tendencias entonativas en los titulares televisivos en catalán* (2012) i *Ramon Pellicer versus Xavi Coral. Caracterització de l'entonació dels titulars televisius* (2013). Una comparativa sobre els eslògans publicitaris a l'article *Énfasis en los eslóganes publicitarios de radio y televisión* (Font-Rotchés i Machuca, 2010) en què es determinen les característiques bàsiques de l'entonació dels eslògans publicitaris, tant de ràdio com de televisió.

Referent a llengües estrangeres, podem trobar l'estudi de Maria Wolters i Hansjörg Mixdorff, *Evaluating radio news intonation - autosegmental versus superpositional modelling* (2000), en el qual s'utilitza com a corpus el programa de notícies de la Stuttgart Radio, de parla alemanya. Un altre estudi rellevant de llengua anglesa és *Intonation Patterns in News Broadcasts* (1998), realitzat per Paroo Nihalani i Tay Po

Lin, en el qual s'investiga la importància dels elements de l'entonació basant-se en tres presentadors de notícies d'una ràdio anglesa.

Davant la constatació de la manca d'un gran nombre d'estudis d'aquesta índole, hem portat a terme un estudi focalitzat en presentadors catalans de programes informatius i d'entrevistes, com Jaume Barberà, Josep Cuní, Espartac Peran, Helena Garcia Melero, Montse Jené o Cristina Puig, amb la finalitat d'oferir uns coneixements que es puguin aplicar a l'ensenyament dels futurs locutors, i de poder crear els manuals amb les propostes bàsiques que beneficiïn la seva formació.

2. OBJECTIUS

2.1. Hipòtesi

Creiem que existeix un model d'entonació característic dels presentadors de programes de televisió informatius en català.

El motiu d'aquesta hipòtesi és la distinció prosòdica que es percep entre la parla d'un locutor que presenta un programa a la televisió i la d'un grup de persones que mantenen una conversa, és a dir, creiem que hi ha un model compartit entre els locutors professionals, que els allunya dels trets de la parla espontània i que els fa diferents i fàcils de reconèixer, fins i tot, en el cas que els sentim i que no seguim el programa de televisió visualment.

És per aquest motiu, que hem seleccionat sis locutors catalans dels més emblemàtics, tres homes, Jaume Barberà, Josep Cuní, Espartac Peran, i tres dones, Helena Garcia Melero, Montse Jené i Cristina Puig, que presenten programes de caràcter informatiu amb uns índex d'audiència considerables, per poder donar resposta als següents objectius.

2.2. Objectius

- Descriure el model d'entonació dels presentadors de programes televisius de caràcter informatiu, com entrevistes, debats i tertúlies.
- Establir les semblances i diferències entre els diversos locutors.

3. MATERIAL I MÈTODES

Hem treballat amb el mètode Anàlisi Melòdica de la Parla (AMP), descrit per Cantero a *Teoría y análisis de la entonación* (2002), i reformulat a mode de protocol a Cantero i Font-Rotchés (2009). El motiu pel qual hem escollit aquest mètode ha estat perquè pensem que per a la posterior anàlisi que volem dur a terme necessitem tenir valors exactes i estandarditzats que ens permetin una fàcil comparació de les melodies produïdes per diversos locutors. Aquest mètode d'anàlisi acústicoperceptiva ens permet segmentar la parla en unitats melòdiques, utilitzant un criteri estrictament fònic, i estandarditzar els valors de les melodies per tal de poder fer comparacions entre parlants, malgrat l'edat, el sexe o la procedència dialectal.

Partim de la jerarquització de les unitats fòniques de la parla: la síl·laba, el grup rítmic i el grup fònic. D'aquesta manera, podem identificar unitats melòdiques o contorns en torns de paraula llargs.

Mitjançant el programa Praat (Boersma i Weenink) vam procedir a l'anàlisi acústica: mesurar en hertz el valor freqüencial de les vocals de cada enunciat. Quan els valors d'una vocal són estables, se n'extreu la mitjana. Quan no són estables i hi té lloc un contrast tonal igual o superior a un 10% dins una mateixa síl·laba, cal agafar els dos valors extrems: un del principi i un del final del contrast. Si la síl·laba acaba en una consonant sonora i continua el contrast tonal, hem de tenir en compte aquests darrers valors i anotar-ne un dels més elevats. D'aquesta manera hem pogut obtenir els elements essencials de la melodia, aïllant-los de les variacions procedents de consonants i de glides, de la música de fons o altres sons ambientals, de les característiques del to de veu de l'emissor i, fins i tot, de la durada dels sons. Així doncs, seguint el mètode, vam calcular la distància tonal entre una síl·laba i la següent en percentatge (el valor és positiu si el moviment tonal és ascendent, i és negatiu si és descendent). Aquest procés relativitza els valors obtinguts, ja que la distància tonal entre un valor i el següent és logarítmica i no pas aritmètica. Amb els valors relatius, s'elabora un gràfic que mostra el moviment tonal de la corba melòdica i ens permet comparar contorns procedents d'homes i de dones, de diferents edats i tessitura de veu.

Per fer la comparació dels diversos contorns, els dividim en tres parts: anacrusi, cos i inflexió final, separades per una síl·laba tònica, el primer pic i el nucli. Per fer la classificació i descripció del model entonatiu dels locutors, ens hem basat en els 8 patrons melòdics del català exposats a Font-Rotchés (2007) i en la caracterització dels èmfasis bàsics al cos del contorn de la mateixa autora (2011).

Finalment, hem utilitzat l'aplicació d'anàlisi estadística SPSS, que ens ha permès conèixer les coincidències i divergències a partir del grau de significativitat. D'aquesta manera, podem conèixer les similituds entre un locutor i un altre o entre un grup de locutors.

El corpus d'aquest treball està format per enregistraments de programes informatius o de magazins en els quals es presenta una entrevista, una tertúlia o un debat i que han estat extrets dels diversos canals de la Televisió de Catalunya (TV3, 33 i 3/24), de 8TV i de Televisió Espanyola (TV2). Consta de 291 minuts d'enregistrament dels quals se n'han extret 70 contorns.

El corpus conté models de parla de 6 dels presentadors més populars i emblemàtics de la televisió catalana i en català, 3 homes (Jaume Barberà, Josep Cuní i Espartac Peran) i 3 dones (Helena Garcia Melero, Montse Jené i Cristina Puig).

4. RESULTATS

4.1. El primer pic

El primer pic, que es troba a la primera vocal tònica del contorn (T), sol ser on té lloc la culminació d'un ascens tonal. En determinats contextos, hem constatat que es pot desplaçar cap a una síl·laba àtona anterior (AA), o una de posterior, àtona (AP) o tònica (TP).

Els sis locutors no presenten diferències significatives en la distribució del primer pic dels contorns ($p=0.266$). Trobem dues tendències majoritàries: la primera és que el primer pic es troba a la primera vocal tònica (T) o en una àtona posterior (AP), amb un

46,7% i un 42,2% de casos, respectivament; i, la segona, és que no hi ha cap cas que es trobi en tònica posterior (TP).

4.2. El cos del contorn

Pel que fa als trets melòdics del cos del contorn, el conjunt dels presentadors mantenen diferències significatives ($p=0.000$). L'anàlisi exhaustiu que s'ha portat a terme ens permet veure la distribució dels ascensos, que mostra en quin tipus de síl·labes es troben localitzats els ascensos, en àtones o en tòniques, i en quina posició, inicial, medial o final; els percentatges d'elevació, que poden ser d'un 5% com a mínim o bé arribar a superar el 80%, i finalment, la distribució i percentatges d'ascens, on es consideren les dues variables conjuntament.

4.2.1. La distribució dels ascensos

Si tenim en compte tots els locutors, d'un total de 430 paraules, un 72,1 % (310) han estat marcades amb un ascens en alguna de les seves síl·labes, davant d'un 27,9% que no el tenen. Dins els casos amb ascens, la tendència més seguida és fer-lo a la síl·laba tònica final (TF), en un 34% dels casos, seguida dels d'àtona final (AF), en un 15,3 %, en tònica inicial o medial (T), en un 14,2 % i finalment dels ascensos en àtona inicial o medial (A), en un 8,6 % dels casos.

El primer grup de locutors que tenen trets compartits són Cuní, Peran i Garcia Melero, sobretot perquè opten per mantenir un bon nombre de paraules sense ascens (entre un 32,8 i un 42,3 % dels casos) i, en cas de marcar-les, la seva preferència és la síl·laba tònica final (TF) en gairebé un 30% dels casos. També comparteixen semblances pel que fa a un baix percentatge de casos d'ascensos en síl·laba àtona (A), entre un 6,2 i un 8,5%.

Un altre grup, constituït per Barberà, Jené i Puig utilitzen més l'ascens en una síl·laba tònica final (TF), concretament entre un 34,3 i un 43,8% del total de casos. A més presenten un percentatge elevat i similar en àtones finals, entre un 16,4 i un 18,2%.

4.2.2. Els percentatges d'elevació dels ascensos

Hem classificat els ascensos seguint el model que utilitzen Font-Rotchés i Paloma (2012): elevació discreta, perceptible, marcada, molt marcada i extremadament marcada.

Observem que en els casos existeix una relació inversa: quant més alta és l'elevació, menor és el percentatge en el nombre d'ascensos que realitzen.

Cuní, Peran i García Melero ara comparteixen trets melòdics amb Puig. Els quatre fan, en la majoria de casos, ascensos entre un 5% i un 20% d'elevació, seguits pels ascensos que trobem entre un 21% i un 40%.

Cuní és el locutor que més predilecció mostra pels ascensos de més d'un 81 %, amb un percentatge del 16,7 %.

Barberà és el que mostra una major preferència pels ascensos que van d'un 61% a un 80% (amb un 19%). En canvi, Jené fa un discurs planer i discret, no utilitza ascensos amb una elevació important i, per contra, n'utilitza molts de poc elevats.

4.2.3. Distribució i percentatges dels ascensos

Un cop analitzades les dues variables alhora, la distribució dels ascensos i els percentatges d'elevació, obtenim una visió més general sobre els trets melòdics dels presentadors al cos del contorn.

Podem apreciar un clar predomini per marcar les síl·labes tòniques finals (TF) de les paraules. Les àtones finals (AF) i les tòniques inicials i medials (T) se situen entremig. Les que menys es marquen són les àtones (A) en tots els trams.

Hem constatat que hi ha un grup de quatre locutors (Cuní, Garcia Melero, Peran i Puig) amb moltes semblances: preferència per marcar les tòniques finals (TF) i pocs casos d'àtones (A) i gairebé la meitat de les síl·labes marcades presenten ascensos d'entre un 5% i un 40%. Barberà i Jené presenten trets melòdics que els fan més singulars.

Barberà és qui marca més ascensos a les síl·labes i té una major tendència a realitzar ascensos amb una elevació tonal de més d'un 40 %. Jené és justament al contrari: tot i que també marca bastants ascensos a les síl·labes, aquests són poc marcats, es troben en la franja baixa, d'un 5% a un 40%.

4.3. La inflexió final

La inflexió final (IF) és la part més important del contorn entonatiu, ja que és la que aporta més càrrega significativa.

En el nostre corpus, segons la direcció i el moviment tonal de la inflexió tonal, hem trobat 6 dels 8 patrons que es descriuen a Font-Rotchés (2007). El patró 1 Inflexió Final (IF) descendent, el 2 IF ascendent (de 10% a 80%), el 3 IF ascendent ($\geq 80\%$), el 4 IF amb accent sintagmàtic elevat (-50%), el 5 IF ascendent-descendent i el 7 IF amb accent sintagmàtic elevat (+50%) .

El patró 1 i 2 són els més utilitzats, tot seguit trobem el patró 3, el 4, i els 5 i 7.

Dels locutors, Peran utilitza cinc patrons, Barberà quatre, i la resta de presentadors n'empren només tres.

5. CONCLUSIONS / FUTURES INVESTIGACIONS

Un cop finalitzada aquesta anàlisi sobre l'entonació dels locutors que presenten programes informatius o seccions de caràcter informatiu, com ara una entrevista en un magazín, podem afirmar que no hi ha una única tendència clara que ens permeti definir amb exactitud un únic model entonatiu en aquest àmbit — tal com es constata a Font-Rotchés i Paloma (2012) pel que fa als titulars de les notícies.

Si bé pel que fa al primer pic i a la inflexió final, sí que trobem similituds importants entre tots sis presentadors, no ocorre el mateix al cos del contorn, ja que en aquesta part és on es donen les diferències significatives.

Quant a la tendència general, gairebé sempre els contorns presenten anacrusi i primer pic i la majoria de primers pics es troben o bé en la primera vocal tònica (T) o en una síl·laba àtona posterior (AP). El cos acostuma a ser extens i la majoria de paraules presenten un ascens, que sol ser discret, d'entre un 5% i un 40% d'elevació tonal, el qual es troba generalment en una síl·laba tònica, ja sigui final (TF), inicial o medial, o en síl·laba final, ja sigui tònica (TF) o àtona (AF). La inflexió final sol presentar un patró 1,

propi de les declaratives, o un 2, propi dels enunciats no acabats. Del patró 3, propi de les preguntes, i del 4, propi de les emfàtiques, en què es focalitza la darrera paraula, en trobem pocs casos, i només un exemple de cada dels emfàtics 5 i 7.

Deixant de banda aquestes tendències generals, cada presentador mostra un estil individual i alhora trets compartits amb els altres que descrivim tot seguit:

Jaume Barberà, tot i que segueix aquestes tendències, presenta característiques particulars i significatives en el cos dels contorns. És el que realitza més ascensos en les vocals tòniques i el que presenta una major tendència a fer ascensos més elevats que la resta de locutors. La seva locució, doncs, és molt marcada, amb ascensos remarcables (superiors a un 20%) a les síl·labes tòniques de la majoria de paraules, que el caracteritza amb un ritme peculiar i directe que transmet seguretat i convenciment als oients.

Montse Jené és l'altra presentadora amb característiques pròpies i diferents a la resta. Segueix la tendència general, però els seus percentatges d'elevació tonal són discrets, gairebé tots entre un 5% i un 40%. D'aquesta manera provoca un discurs més pla, que en certs moments pot arribar a ser monòton, perquè, tot i que marca la majoria de paraules amb ascensos discrets —que li donen un ritme— no hi fa èmfasis importants que captin l'atenció dels oients.

Cuní, Peran, Garcia Melero i Puig segueixen la tendència general i mostren trets en comú en el primer pic, en el cos i en la inflexió final. En realitat, els seus trets melòdics del cos del contorn no són ni tan marcats ni amb ascensos tan elevats, com Barberà, ni són ascensos tan discrets, com els de Jené. Tots quatre se situen enmig dels dos.

De tots quatre, Peran i Puig són els que tenen un posició més central i amb més característiques comunes amb tothom. Per contra, Barberà i Jené són els més singulars, presentant només algunes similituds amb els dos presentadors anteriors.

Com a conclusió, cal que dir que la hipòtesi que ens plantejàvem al principi no s'ha validat, ja que no existeix un model únic d'entonació compartit entre els presentadors de programes informatius o seccions d'entrevistes en magazins informatius, però sí que hem pogut descriure unes tendències generals que les comparteixen tots, unes altres de més específiques, que només les tenen en comú alguns locutors, i unes altres que són característiques de només un d'ells.

Finalment, de cara a futures investigacions creiem que caldria continuar en la mateixa línia d'investigació, augmentant-ne el corpus per tal de descriure les característiques generals entonatives dels presentadors.

6. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- BOERSMA, P.; WEENINK, D. (1992-2012): *PRAAT. Doing Phonetics by Computer*. Institute of Phonetic Sciences. University of Amsterdam, [Disponible a: <http://www.praat.org>].
- CANTERO, F. J. (2002): *Teoría y análisis de la entonación*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona.
- CANTERO SERENA, F. J.; FONT-ROTCHÉS, D. (2009): «Protocolo para el análisis melódico del habla». *Estudios de Fonética Experimental*, XVIII. pp. 17-32.
- DE LA MOTA, C.; RODERO, E. (2010): «La demarcación entonativa y el énfasis en la locución de los editoriales de boletines informativos radiofónicos». *SEL 2010*, Santiago de Compostela.
- DE LA MOTA, C.; RODERO, E. (2011): «La entonación en la información radiofónica». *Anejo de Quaderns de Filologia. "La Entonación hispánica"*, Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació, Universitat de València.
- FONT-ROTCHÉS, D. (2007): *L'entonació del català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- FONT-ROTCHÉS, D. (2011): «Èmfasis bàsics de l'entonació en els contorns del català central». A LLORET, M. R.; PONS, C. (eds.), *Noves aproximacions a la fonologia i morfologia del català*. Alacant: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana, 193-216.
- FONT-ROTCHÉS, D.; MACHUCA, M. J. (2010): «Énfasis en los eslóganes publicitarios de radio y televisión». A BALSEBRE, A.; PERONA, J. J. (eds.), *Actas del I Congreso PUBLIRADIO, Icono 14, Revista de Educación y nuevas tecnologías*, nr. A4, Madrid, 591-605.
- FONT-ROTCHÉS, D.; PALOMA SANLLEHÍ, D. (2010): «Notas sobre los énfasis de palabra en los titulares televisivos». *Icono 14. Revista de Educación y nuevas tecnologías*, Anejo 4, 481-499.
- FONT-ROTCHÉS, D.; PALOMA SANLLEHÍ, D. (2012): «Tendencias entonativas en los titulares televisivos en catalán». *Círculo de Lingüística Aplicada*, 51, 50-81.
- FONT-ROTCHÉS, D.; PALOMA SANLLEHÍ, D. (2013): «Ramon Pellicer versus Xavi Coral. Caracterització de l'entonació dels titulars televisius». *Actes del XXVI Congrés Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques*. Berlín: W. de Gruyter, vol. VI, 471-482.
- PAROO NIHALANI, P.; PO LIN, T. (1998): «Intonation Patterns in News Broadcasts». *World Englishes*, 17, 15-29.
- RODERO, E. (2006): «Analysis of intonation in news presentation on television». A BOTINIS, A. (coord.), *Experimental Linguistics*, University of Athens, 209-213.
- WOLTERSS, M., MIXDORFF, H. (2000): «Evaluating radio news intonation - autosegmental versus superpositional modelling». A *Proceedings Sixth International Conference on Spoken Language Processing (ICSLP 2000)*, vol. 1, Beijing, China, 581-584.